Катерина Петровска-Кузманова

ФОЛКЛОРИСТИЧКИТЕ ИСТРАЖУВАЊА НА МИГРАЦИСКИТЕ ПРОЦЕСИ

Апстракт: Во текстот ќе стане збор за истражувањето на миграциските процеси погледнати низ призмата на фолклористичките истражувања правени од страна на соработниците на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“-Скопје, при што на преден план акцентот е ставен на овие истражувања и на нивниот придонес за разбирањето на процесите на миграција и акултурација од фолклористички аспект. Може да се забележи дека постојат обиди систематизирано да се истражува оваа проблематика од страна на истражувачите во Институтот и во смисла на истражувачки процес, може да се каже дека денешните национални, социјални, културни, политички и општествени состојби кај нашето иселеништво се доста комплицирани. Несомнено е дека во оваа смисла, истражувачите што се зафаќаат со истражувањето на иселеничката проблематика, треба да имаат смелост и трпеливост во откривањето на сите релации од животот на македонското иселеништво, што на оваа проблематика ѝ дава особен предизвик за понатамошни истражувања. Но, секако, од особен интерес претставува и проследувањето на: темите, методите и фокусот на истражувачите во оваа сфера во наведениот период.

Клучни зборови: миграција, фолклор, истражување, фолклорни жанрови, интеркултурна комуникација.

Миграцијата во светски рамки е предмет на истражувачки интерес, како во земјите од кои потекнуваат мигрантите, така и во земјите во кои се иселуваат. „Под миграција обично се подразбира секое напуштање на дотогашното живеалиште од страна на: поединецот, целото семејство или поголеми групи население и нивно фиксирање на некое друго место на неодредено време“ (Пјанић, 1957, 113). Како резултат на тоа, во светот постои богата предметна литература, а во фокусот на ова излагање ќе бидат истражувањата што се правени на оваа тема во рамките на Институтот за фолклор „Марко Цепенков“. Несомнено е дека миграциските движења на населението претставуваат сложен демографски, економски, етички, социолошки, политички и културен феномен, кој има долга и бурна историја, посебно ако се знае дека Балканот е простор низ кој, во разни насоки, интензивно се движат луѓе во маса, во групи и поединечно во воени услови, во време на економски кризи, но и во релативно мирни периоди (Светиева, 2000, 25). Движењето и преместувањето на луѓето, може да биде извор на податоци од различни сфери на народната култура, што се покажува со редица објавени монографии и научни прилози¹. Никогаш, во историјата на човештвото, луѓето од различни националности не се мешале така интензивно

¹ Види во: Тања Каличанин. 1997. „Доселувањето и интеграцијата на македонското семејство во САД и Канада“. Институт за фолклор „Марко Цепенков“ – Скопје.

како денес. За ова најмногу придонесуваат: средствата за комуникација, туристичките патувања, меѓународните миграции на работниците, патувањата на бегалците. Сето ова придонесува за интеркултурна размена со која се одликува новото време (*Atlas chovechanstva*, 1986). При проучувањето на современите етнички процеси на различните народи во организираниите државни заедници, на нивно доселување, мошне е актуелно прашањето за изнаоѓање на заедничкото во фолклорните традиции на различните етноси, но паралелно со тоа, утврдувањето на различностите во заедничкото. Овие два елементи можат да се утврдат во сите фази на развојот на духовната култура на еден етнос, но исто така и во фазите на неговото постојано менување и трансформирање. Во оваа смисла се објавени неколку монографски изданија, кои се занимаваат со миграциските движења, од аспект на: фолклористиката, историјата и антропологијата. Несомнено дека миграциските движења на населението претставуваат сложен демографски, економски, етнички, социолошки, политички и културен феномен. За фолклористичката наука од особен интерес е теоријата за етичката консолидација и влијанието што го остварува таа за афирмирањето на етичките специфики во областите на материјалната и на духовната култура.

Овде, во фокусот на интерес ќе бидат истражувањата и монографиите што се реализирани во Институтот за фолклор „Марко Цепенков“-Скопје, а се продукт на проектните активности². Објавените истражувања глобално можат да се поделат во две групи: истражувања што се однесуваат на одредени фолклорни жанрови и истражувања во кои фокусот е насочен кон интеграцијата на иселениците во новата средина. Во првата група спаѓаат монографиите што се однесуваат на застапеноста на фолклорните жанрови и нивната зачуваност односно нивната трансформација, од кои овде ќе се задржиме на: *Песните на македонските иселеници во САД и Канада* (1998) и *Песните на македонските иселеници во Република Турција* (2001) од Тања Каличанин, како и *Народни приказни на иселениците од Република Македонија во Република Турција* (1992) од Севим Пиличкова и *Македонците во Канада раскажуваат. Етничкиот идентитет и народната проза на Македонците во Канада* (1992) од Александра Попвасилева. Во втората група спаѓа монографијата од Тања Каличанин *Доселувањето и интеграцијата на македонското семејство во САД и Канада* (1997) и *Миграција и хабитус*

² Во рамките на проектните активности на Институтот за фолклор во годините 1977, 1978 и 1979 г., екипа од пет истражувачи: д-р Тања Каличанин, д-р Ѓорѓи Ѓорѓиев, д-р Михајло Димовски, д-р Александра Попвасилева и Лепосава Спировска, остварија теренско истражување на фолклорот и на етнологијата на македонските иселеници во САД и во Канада. Во периодот 1984 – 1987 година, екипа од Институтот составена од: д-р Галаба Паликрушева (етнолог), д-р Анета Светиева – истражувач на пластичната народна орнаментика, д-р Тања Каличанин – истражувач на народната поезија, д-р Севим Пиличкова – истражувач на турската фолклорна традиција и д-р Боривоје Цимревски – истражувач на инструменталната народна музика, го истражуваа фолклорот на иселениците од Р Македонија во Р Турција. Екипата, според објавените трудови, истражуваше во градовите: Измир, Маниса и Акисар, каде што има најголема концентрација на иселеничко население.

(македонската емиграција во Германија) од Лидија Стојановиќ-Лафазановска (2008). Освен спомнативе книги од страна на истражувачите во Институтот за фолклор, објавени се и неколку други монографии, кои се однесуваат на истата проблематика.³ Монографиите што ќе бидат разгледани во текстот се произлезени како резултат на проектните активности во Институтот за фолклор „Марко Цепенков“ во периодот 1977 – 1987 година, при што се реализирани два проекти што се однесуваат на миграциите, што е плод на теренските истражувања во САД, Канада и Турција, а монографијата на Лидија Стојановиќ-Лафазановска, од нејзиниот студиски престој на универзитетот во Хамбург (Германија).

Истражувањето на оваа тема во рамките на Институтот за фолклор, како системска и проектна активност, започнува кон крајот на седумдесеттите години. Нивната примарна задача, според објавените материјали, била собирање и архивирање на фолклорните и на етнолошките материјали од македонските иселеници во што поголем број, со идеја да се создаде база на податоци неопходни за проучување на прашањата поврзани со интеграцијата на иселениците во новата средина. Книгите: *Песните на македонските иселеници во САД и Канада* и *Песните на македонските иселеници во Република Турција* (2001) од Тања Каличанин, во фокусот на истражувачкиот интерес ги става народните песни. Таа, како долгогодишен истражувач на народната поезија во Институтот за фолклор, се зафаќа со оваа проблематика, имајќи ја предвид состојбата со народната песна на тлото на Република Македонија, при што го споредува репертоарот на изведувачите, жанровската застапеност на песните и староста на варијантите, кои ги забележува во своите теренски истражувања. Таа забележува дека од направените анализи на народните песни е јасно дека тие се интегрален дел од постојната многувековна поетска традиција, по однос на мотивите и на варијантите присутни меѓу иселениците. Освен на планот на мотивите, таа, во оваа своја книга, ги истражува: структурата на песните, јазикот и типовите народни интерпретатори. Во однос на структурата на песните, заклучува дека се најзастапени љубовните песни со ороводен карактер. Во однос на интерпретаторите и нивниот репертоар, што претставува особено значаен дел во книгата *Песните на македонските иселеници во САД и Канада*, авторката прави поделба според полот и според времето на доселување, при што заклучува:

анализата на процесите и на вкупните појави што можат да се регистрираат кај претставените индивидуални интерпретатори на македонските доселеници во Канада и САД, дава значајни податоци за застапеноста, доминацијата и функцијата на евентуални влијанија на другите етноси врз македонската традиционална култура. Како што може да се види од регистрираниот материјал, народната песна најчесто се негува во нејзината изворна форма, се разбира со променлив квалитет. А притоа, основната премиса е дека народната музичка култура (песната, свирката и орото) останува актуелна и по

³ Танас Вражиновски. 1991. „Македонското иселеништво во Канада“. Скопје: Матица Македонска; 1990. „Народни приказни на Македонците иселеници во Канада“. Скопје: Култура. Скопје.

доселувањето. Тоа значи дека психолошките услови на живеење на човекот го определуваат неговиот однос кон музичката култура и како творец и како интерпретатор, или како усвојувач и носител на сопствената традиција (Каличанин, 1998, 46).

Во книгата *Песните на македонските иселеници во Република Турција*, Тања Каличанин посебно се задржува на поетската традиција низ нејзиниот континуитет и нејзините промени, при што забележува дека: покрај обредните свадбени песни и обредните песни од календарскиот циклус, е доминантен бројот на семејните песни и на лирските љубовни песни. Во случаите кога песните се соодветни мотивски, сепак се забележува разлика во интерпретацијата, метричкиот размер и бројот на стиховите. Во некои случаи, забележува таа, доаѓа до контаминација на песните, што укажува на нивно трансформирање, рушење на традицијата, осовременувањето на мотивот и конечно заборавување на песните. Како интересен податок таа го истакнува фактот дека во репертоарот на повеќемина интерпретатори се наоѓаат песни со мотив потурчување, бидејќи голем дел од нејзините информатори биле исламизирани Македонци. Таа на крајот заклучува дека кај генерацијата иселеници, кои се преселиле во 60-тите години, сè уште, мошне е живо присуството на поетската традиција од земјата на нивното потекло, т.е., од Македонија, и дека најчесто се интерпретира при правењето свадби и друг вид семејни веселби. Во оваа смисла, можеме да забележиме дека покрај тоа што истражувањето на иселеничкиот фолклор претставува интерес на повеќе општествени науки, појдовна основа за добивање базични сознанија за историскиот развој на народната култура, од една страна, а исто така и за утврдување на современата состојба, од друга страна, е народното творештво и неговото влијание во општеството, кое влијае и врз формирањето на личноста на оние што го практикуваат. Токму затоа, особено од истражувачки аспект, е интересен фактот што во рамките на делот посветен на типовите народни интерпретатори, ни дава портрети на дваесетина интерпретатори и го анализира нивниот репертоар, при што заклучува дека опстанокот на народната песна меѓу иселениците (но би рекле и насекаде), зависи првенствено од индивидуалната активност на нејзините носители и интерпретатори.

Народната проза е во фокусот на истражувањата на Александра Попвасилева. Истражувајќи го етничкиот идентитет и народната проза на Македонците во Канада, Попвасилева забележува неколку интересни сознанија. Најпрвин, го определува времето на доселувањето, при што нотира дека најстариот податок за доселеници од Македонија, датира од 1902 година, но дека првите помасовни доселувања се случиле по 1903 година. Исто така, масовните иселувања се маркирани со познатите историски настани во Македонија и на Балканот. Истражувајќи ги причините за миграција, таа забележува дека тие се од економски или политички карактер. Проследувајќи ја миграцијата во дијаспоријата, таа исто така забележува дека образованата популација, како миграциски елемент, се појавува по 60-тите години на дваесеттиот век. Во своите размислувања, таа си го поставува прашањето дали можат да се сочуваат: обредите, приказните, песните и другите вербални

творби и на кој начин, ако се има предвид дека доселениците, по правило, се прилагодуваат на начините и обичаите на постарите доселеници кои веќе се прилагодили на географската и на социјалната средина (Попвасилева, 1992, 20). Таа заклучува дека македонските традиционални свадбени обреди се присутни во ограничена мера. Се изведуваат, пред сè, во рамките на она што го дозволува просторот и средината во која живеат: „Совладувањето на просторниот акцент е исто толку важно, а понекогаш и поважно од елиминирањето на говорниот акцент“ (Hall, 1959, 160). А што се однесува до другите обичаи, како што се календарските и религиозните, сочувани се оние што се поврзани со религијата и се применуваат преку црквата, како и оние што можат да се извршат во сопствениот дом. Во врска со раскажувањето приказни, таа забележува неколку карактеристики на материјалот што го снимила, а припаѓа на прозното народно творештво – приказни и кажувања, додека пак дел од кажувањата смета дека му припаѓаат на новосоздадениот фолклор. Нејзиниот интерес во рамките на теренските истражувања е насочен и кон билингвалното раскажување, но како што самата забележува, покрај упорното настојување да пронајде билингвален раскажувач на македонски и англиски, не сретнала таков. Таа истакнува дека меѓу приказните што ги снимила најчесто се среќаваат: кусата шеговита приказна, анегдотата и каламбурот (Поповасилева, 1992, 24). Во делот посветен на раскажувачите и на нивниот репертоар, таа дава подробни податоци за неколку раскажувачи, при што особено подробно се задржува на: нивниот репертоар, начинот на раскажување на приказните и нивното совпаѓање со класификацијата на Арне Томсон. Таа, исто така, го опишува стилот на кажувањето и јазикот на раскажувачите, употребата на традиционалните формули и др., а на крајот од првиот дел ги обработува снимените кажувања. Во овој труд, посебен прилог претставуваат стотината приказни и кажувања од различни жанрови.

Следното посистематско истражување во областа на фолклористиката, а кое е блиско до прашањето на миграциите, се одвива безмалку десетина години подоцна. Како резултат на овие истражувања се издадени повеќе трудови, од кои овде ќе се задржиме на *Народни приказни на иселениците од Република Македонија во Република Турција* (1992) од Севим Пиличкова. Пиличкова ги истражува континуитетот и трансформациите на народните приказни на иселениците во Р Турција и тоа на иселеници со турски говорен јазик и иселеници со македонски говорен јазик. Одделно, во фокусот на нејзиниот интерес е т.н. јазичен сид што, дадените фолклорни творби и нивните носители, според методологијата на Дорсон би морало да го прескокнат при интерпретација во новата средина (Dorson, 1959, 152). Таа го истражува и процесот на промените што настануваат со усната трансмисија на народните творби за време на различните периоди од животот на иселениците и нивните настојувања за адаптација. Во своите истражувања, кои се однесуваат на прилагодливоста и неприлагодливоста на фолклорните творби, таа забележува дека состојбата на теренот се поклопува со констатациите на Климаш (Klymasz, 1973, 10), кои се однесуваат на иселеничкиот фолклор, во кој се забележуваат следните три етапи: 1. отпор кон промената, 2. нарушување, 3. обновување. Всушност, овие три етапи, според авторот,

претставуваат хронолошки единки и делови од континуитетот на дадениот фолклор во новата средина и во условите на живеење, а промените што настануваат се одбележани како гранични зони на еден или на друг вид настанати промени. Во книгата, особеностите на иселеничкиот фолклор се истражуваат во перспектива на вертикално и на хоризонтално рамниште (се прави географски и генерациски пресек). Таа забележува дека новите услови на живеење, се одразиле на целокупната култура на иселеничкото население, кое предизвикало најразновидни промени во континуитетот на наративната изведба на фолклорните материјали. Најспецифичните моменти ги дели на: надворешни услови, кои го одредуваат начинот на интерпретација и промените што настанале во текстовите на приказните донесени од стариот крај и од внатрешните особености на усната интерпретација во новиот крај. Надворешните услови се однесуваат на: времето на раскажување, настојувањето за продолжување на континуитетот на наративната традиција и јазикот на интерпретација. Промените и внатрешните особености на расказите го гледа во јазикот на интерпретацијата (приказни што се раскажуваат на турски јазик, приказни што се раскажуваат на македонски јазик и приказни што се раскажуваат на двата јазици наизменично). Интерпретацијата на приказните во дадена ситуација во услови на иселенички фолклор зависи од: составот на публиката, степенот на знаењето на јазикот, индивидуалната умешност на раскажувачот и можностите на самата творба. Трансформациите настанати во одредени народни приказни, во услови на наративната практика, во новата културно-јазична средина, се промени од механичка природа и промени од суштинска природа. Најзастапен жанр, според истражувачот, се анегдотите.

Тања Каличанин како авторка која најдолго и најсистематски, во Институтот, се занимавала со истражувањето на оваа проблематика, ја подготвила и ја објавила монографијата *Доселувањето и интеграцијата на македонското семејство во САД и Канада* (1997). Таа истакнува дека примарна задача на нејзините истражувања било да го процени интересот за фолклорот кај иселениците за да може да се донесат аргументирани и релевантни заклучоци за застапеноста на фолклорот на две нивоа во секојдневниот живот, во фолклорните групи и КУД. При своето теренско истражување, таа престојувала во: Торонто, Бафало, Лакавана, Гери и Хамилтон. Првото прашање што се обидува да го расветли во однос на иселениците од Македонија што заминале во прекуокеанските земји е прашањето миграција–идентитет. Исто така, според авторката, посебно занимлив за истражување е неоромантизмот, кој се појавува кај потомците на доселениците во поглед на матичната земја на нивните предци. Ова прашање е обработено во книгата *Доселувањето и интеграцијата на македонското семејство во Канада*. Истражувањето на семејството претставува интерес на повеќе научни дисциплини бидејќи ова истражување опфаќа истражувачки зафати што се движат и во современоста и назад кон минатото. Авторката, во своето истражување, поаѓа од фактот дека семејството претставува база на еден етнос, бидејќи ги чува сите основни карактеристики на тој етнос и на неговата микроструктура, при што констатира дека во услови на миграција

„семејството го врши многубитниот и главен трансфер на фолклорното обичајно, обредно и воопшто културно наследство од една генерација на друга“ (Каличанин, 1997, 25). Тука не станува збор само за генерациско пренесување на националната култура, туку заедно со него и паралелно со него, станува збор за пренесување на материјалната и на духовната култура. Своите констатации што се однесуваат на доселувањето и на интеграцијата на македонските семејства во Канада, авторката ги поткрепува со искажувања на иселениците. Според резимираните резултати што ги дава, може да се заклучи дека трансформациите на македонското семејство во дијаспората претставува природен процес. Трансформациите што ги забележала се одвиваат во повеќе насоки, но најзабележливи се во традиционалниот систем на егзистирање на семејството. Исто така забележува дека и покрај сите трансформации, семејството претставува битен и главен трансфер на културното богатство од една генерација на друга; станува збор за пренесување на духовната и материјалната култура, која е врежана во колективното паметење. Во таа смисла, Каличанин си го поставува прашањето: дали е можна целосна асимилација на лицата што носат поразлична култура од онаа на месното население? За одговор на ова прашање, таа наведува, врз база на истражувањата на Бромлеј (Бромлей, 1981, 30), неколку фази на акултурација: првата е „шок и неурамнотеженост“ (првиот момент на прилагодување), втората е „синџир на развојот на настаните“ (тука доаѓа до израз селекцијата на елементи што ќе се прифатат, односно ќе се отфрлат од домицилната култура), при што констатира дека наведените елементи кај македонското иселеништво се мошне отпорни, а некои елементи, кои се карактеристични за современото семејство, стануваат се поевидентни. Така, таа заклучува: „според резимираните резултати од истражувањето во САД и Канада може да се заклучи дека трансформациите на македонското семејство во дијаспората претставува природен процес“ (Каличанин, 1997, 42). Во книгата посветена на доселувањето и на интеграцијата на македонското семејство во САД и во Канада, Каличанин, покрај аналитичкиот текст во кој ја предава состојбата на македонските семејства во иселеништво во периодот на нејзиниот престој, своите согледувања ги надополнува и со голем број кажувања од иселениците, за нивната интеграција и сеќавања за родниот крај. Ваквиот пристап на авторката, во однос на миграцијата, го оформува моделот според кој, етносите, етничките групи или нивните одделни делови, кои биле носители на одредена фолклорна традиција во сопствената земја пред иселувањето, подеднакво учествуваат во општите процеси на етничката интеграција или диференцијација во земјата на вселувањето. Во зависност од етнокултурната ситуација може да се менува и интензитетот на меѓусебните влијанија, како и сферите во кои тие се реализираат.

Како резултат на својот тримесечен престој во Германија, во 2002 година, д-р Лидија Стојановиќ-Лафазановска ја објави монографијата *Миграција и хабитус (Македонската емиграција во Германија)*, базирана врз теренски истражувања правени според методот на квалитативно-наративно интервју и ефективно набљудување во кругот на семејствата, на домаќинствата и во кругот на црквата „Св. Георги Кратовски“ во Хамбург. Во

ова истражување, акцентот е ставен на истражувањето на колективниот хабитус, при што авторката поставува две прашања: како бил рефлектиран (во усните автобиографски исповеди) биографскиот рез наречен 'миграција' и до какви состојби и промени доведува тој биографски рез кога е во прашање човековиот хабитус. Анализирани се ситуации во кои доаѓа до длабоки трансформации на хабитусот или станува збор за негова интеграција и кинење. Таа го анализира проблемот на миграцијата на неколку нивоа: промена на менталитетот или кинење на хабитусот, состојба предизвикана од: хистерезијата на хабитусот, миграцијата и родовите односи, анализа на когнитивните мапи или едноставно, подвижноста во градот, која е исклучиво детерминирана од менталните предиспозиции, со што уште еднаш се потврдува правилото за хомологија меѓу физичкиот и социјалниот, т.е. општествениот простор. Во ова истражување се потврдува фактот дека хабитусот може да биде склон кон модификации и трансформации, исклучиво во границите на сопствената структура (Bourdieu, 1996, 40). Проследувајќи ги овие прашања преку призмата на различните генерации доселеници и со примена на современа теоретска и методолошка основа поткрепена со делата на актуелни теоретичари како од областа на фолклористиката, така и од областа на миграциите, таа заклучува: додека за првата генерација на работници првите години беа страшен кошмар, во смисла на навикнување на една 'туѓина', дотолку јазикот и психичкиот кошмар кај иселениците од 90-тите години на дваесеттиот век завршува во моментот на заминувањето од Македонија. Со други зборови, ако кај првите доселеници навикнувањето на животот во Хамбург претставувал кинење на хабитусот, кај бранот на иселеници од 90-тите години на 20 век, преселувањето претставува извонредна прилика за воспоставување хомологија меѓу хабитусот и полето, со што се исполнува најважната задача – исплаќање и награда за инвестицијата. Авторката го загатнува и прашањето за миграцијата и за родовите односи, при што се задржува на интерродовите релации, истражувајќи го степенот на трансформациите и модификациите на традиционалниот поглед на свет во новите услови на живот. На крајот од монографијата, таа заклучува: „...кога станува збор за културните особености кои мигрантите ја носат со себе во новиот свет, истражувањата го потврдуваат следното: поради глобалните врски, современиот свет го обзема една свест за истовременоста, т.е. значењето дека се создаваат глобални заедници. Меѓутоа праксите ѝ се спротивставуваат на идејата за културна хомогенизација на светот. Секогаш поголемо значење добиваат локалните заедници и културните практики кои се впрегнати во глобалните текови. Локалните одгласи на глобалните предизвици секогаш создаваат нови културни облици, кои претставуваат одговор на двете земји видени како две културни граматички“ (Стојановиќ-Лафазановска, 2008, 118).

Во деведесеттите години од 20 век, се интензивираше истражувањето на миграциските процеси и во однос на народната култура. По тој повод, Танас Вражиновски, кој во повеќе наврати самоиницијативно или како проектна активност го истражуваше иселеништвото во Канада, забележа дека проучувањето на иселеништвото пред истражувачот, како што нотира, отвора

повеќе проблеми, кои водат во различни правци, но два се основни: 1. недостатокот на организирана, координирана и систематска научноистражувачка дејност и немање истражувачи специјалисти од областа на иселеничката проблематика и 2. скромната документација, која му стои на располагање на истражувачот, посветена на животот на македонското иселеништво. Тој забележува дека ние немаме вистинска научна традиција во проучување на македонското иселеништво, а од друга страна, денешните национални, социјални, културни, политички и општествени состојби кај нашето иселеништво, се доста комплицирани. Затоа, истражувачите, кои се зафаќаат со истражувањето на иселеничката проблематика, треба да имаат смелост и трпеливост во откривањето на сите релации од животот на македонското иселеништво.

Проследувајќи ги истражувањата на миграциите, од страна на истражувачите на Институтот за фолклор, може да се забележи дека покрај истражувањето на историјата на миграциските процеси, видовите миграции и категоризацијата на мигрантите, во поново време се јавуваат и истражувања што се однесуваат на интеркултуралната комуникација, во смисла на анализа на различните ситуации и на последиците што произлегуваат од допирот на сопствената и на странската култура, согледано низ процесот на акултурација и интеграција во новото општество, како и истражување на погледот на свет и на т.н. хибридни идентитети. Притоа е битно да се констатира дека е разбирливо и е очекувано, во изменетите услови, да доаѓа до сплет на повеќе елементи во нивниот живот, како на економски, така и на политички, а пред сè на културен план. Но, сеедно, во колкав обем веќе се инволвирани туѓи елементи во етнокултурата на еден етнос, при метанастазичките движења, населението најчесто ги прифаќа цивилизациските и етничките норми на државата на доселувањето, преку процесите на доселувањето, преку вклучувањето во процесите на: технологијата, стопанството, образованието, културата, науката и во сите други сфери на живеење. Така започнува постепено да се одвива процесот на акултурација, која неминовно, порано или подоцна, се одвива исклучиво како резултат на заемните контакти со месното население. Но, мора да се нагласи дека ваквото гледиште никогаш не се поклопува со гледиштето на лицето што е учесник во овие процеси.

ЛИТЕРАТУРА

Кирилични изданија

БРОМЛЕЙ Ю. В. (1981). *Современные проблемы этнографии*. Издательство «Наука», Москва.

ВРАЖИНОВСКИ, Т. (2000). „Состојбите и перспективите во проучувањето на македонското иселеништво“. *Етнолог* бр. 9. Скопје: Македонско етнолошко друштво, 218-226.

КАЛИЧАНИН, Т. (1997). *Доселувањето и интеграцијата на македонското семејство во Канада и САД*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

КАЛИЧАНИН, Т. (1998). *Песните на македонските иселеници во САД и Канада*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

КАЛИЧАНИН, Т. (2001). *Песните на македонските иселеници во Република Турција*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

ПИЛИЧКОВА, С. (1992). *Народните приказни на иселениците од Република Македонија во Република Турција*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

ПОПВАСИЛЕВА, А. (1992). *Етничкиот идентитет и народната проза на Македонците во Канада*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

СВЕТИЕВА, А. (2000). „Миграции – прашања на идентитетот“. *Етнолог* бр.9. Скопје: Македонско етнолошко друштво, 25-34.

СТОЈАНОВИЌ-ЛАФАЗАНОВСКА, Л. (2008). *Миграција и хабитус македонската емиграција во Германија*. Скопје: Институт за фолклор „Марко Цепенков“.

Латинични изданија

Atlas chovechanstva. Poreklo, kultura i verovanje naroda sveta. 1986. Smederevska palanka: Rad.

BOURDIEU, P. und Loïc J. D. Wacquant. (1996). *Reflexive antropologie*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.

DORSON, R. (1959). *American Folklore*. Chicago: University of Chicago Press.

KLYMASZ, R. (1973). “From imigrant to ethnic folklore, a Canadian view of process and transition”. *Journal of the Folklore Institute*. Bloomington: Indiana University Press.

PJANICH, Z. (1957). *Problemi stanovništva u ekonomskoj teoriji*. Beograd: Nolit.

HALL, E. T. (1959). *The silent language*. New York: Doubleday and Co.

Katerina Petrovska-Kuzmanova

FOLKLORE RESEARCH ON MIGRATION PROCESSES

Summary

The text reviews migration research in The Institute of Folklore from 1977 until today. According to the subject of research, we divided the texts into two groups: research related to folklore genres and research in which the focus is on the integration of expatriates in the new environment. Based on the corpus of texts, we can say that the greatest amount of attention was dedicated to the preservation of the folk tradition by the emigrants.

Despite the large number of published texts, it can be said that this research space is still wide open for possible further and deeper research.